

LITERATURA A LITERÁRNÍ VĚDA NA ZLOMU EPOCH

Ivo Pospíšil

Prof. PhDr., DrSc.,
 Ústav slavistiky, Filozofická fakulta,
 Masarykova univerzita (ČESKÁ REPUBLIKA),
 602 00, Brno, Arna Nováka, 1,
 e-mail: Ivo.Pospisil@phil.muni.cz

ABSTRAKT

Svět reflektují nejen masmédia ve svých zpravodajstvích, která jsou zřetelně ideologicky profilována, takže sliby o médiích veřejné služby se jako vejce vejci podobají slibům předvolebním. Svět reflektuje také věda a umění. Ukázalo se, že i tato dvě «média» jsou vlastně součástí těch velkých masových: věda, která není v médiích, vlastně ani není, o umění nemluvě: média určují i cenu obrazů a bestsellerovitost knih. Je to zjevně spojeno s bojem o moc, který je totální a zahrnuje přirozeně i sféru vědy a umění. Ale přece jen toto spojení není bezprostřední: umění, pokud chce zůstat uměním, si uchovává něco ze své nezávislosti na moci i penězích, na politice i ideologii, i když do nich zasahuje, neboť nemůže nebýt jejich transcendentující součástí. To se ovšem týká i krásné literatury, beletrie. Její význam v dnešní době – oproti blízké i dávné minulosti – nicméně katastrofálně poklesl. Krásná literatura již neslouží tak mohutně jako zdroj obživy, nemá takovou společenskou autoritu, literatury se již politická moc nebojí, jako tomu bylo dříve v totalitních systémech. Literatura by nicméně měla hledat a nacházet lidskou identitu v různých oblastech, včetně národní a jazykové.

Lidé se dělí na dvě kategorie: jedni ještě udržují starý, dnes možná už přežilý ráz umění jako něčeho ambivalentního, víceznačného, kde vedle sebe fungují hyperbola, litotes, ironie, sebeironie, grotesko, absurdno, kde není jednoznačnost, kterou milují zase ti druzí. Neboť jednoznačnost – to je smrt umění. Právě tato nejednoznačnost, ironie a hlavně sebeironie je to, co budí obdiv u lidí, kteří mají rádi umění, jehož základním znakem není norma a jeden názor a jeden výklad, ale svoboda. A někdy může být i sám výklad literatury jakoby nadbytečný a sílu umění podlamující, protože zabíjí samo umění a jeho podstatu, která je často iracionální, rozumem nepostižitelná, spíše intuitivně zachytitelná: asi tak, jako když chcete vysvětlit, proč se lidé smějí anekdotě, nebo když ji budete vysvětlovat. Proto je umění nepodchytitelné výkazy, je kluzké, nelze je spoutat: jinak to už není umění.

Umění obecně a krásná literatura zvláště je hořká, bolestivá věc. V starozákonní knize Kazatel (Kohelet/Ecclesiastes) se tvrdí, že kde je mnoho moudrosti, je mnoho hněvu, a kdo rozmnožuje umění, rozmnožuje bolest. Dříve se spisovatelé prohlašovali za svědomí národa. Spisovatelé však nemusí být jen svědomím národa; stačilo by, aby při všech svých proměnách byli vyjadřovateli tradičních humanistických témat a idejí: literatura jako varování, nikoli idyla, neboť varující obraz našeho světa není jen dílem médií a – s parafrází Paula/Pavla Eisnera – jazyk a literatura jako chrám i tvrz (návaznost na pevné tradice, nikoli jejich podlamování, což ovšem samo sebou znamená názorovou pluralitu a otevřenost). Pole pro krásné písemnictví více než široké. Hic Rhodus hic salta.

Literatura a literární věda tvoří spojitě nádoby. I když se dnes již po několikáté hovoří o krizi a dokonce o zániku literární vědy tak, jak jsme ji dosud znali, například o konci literární teorie (např. podle britského profesora bulharského původu Galina Tihanova, jehož koncepce má ovšem racionální jádro), ona tu stále prakticky je, jen se varíují její metody a přístupy, které se přizpůsobují jinému literárnímu materiálu. Právě ona může udržovat, povzbuzovat a posilovat nejednoznačnost, která je základem všeho umění, tedy i krásného písemnictví, neboť ona souběžně vnáší do našich životů jistoty i permanentní znejistění. Tato oscilace je podstatou estetické funkce krásné literatury. Pokud i ona zanikne, mohla by krásná literatury a umění obecně zvonit hrana (umíráček, smuteční zvon). Ale: jako v Meditacích Johna Donna a u Ernesta Hemingwaye: «... and therefore never send to know for whom the bells tolls; it tolls for thee». (A proto se nikdy neptej, komu zvoní hrana; tobě zvoní).

Klíčová slova: literární směry, jejich vývoj a typologie, proměny společenských funkcí umění a literatury, transformace žánrových systémů, literatura na hraně fiction a nonfiction, pozice beletrie v první třetině 21. století.

LITERATURE AND LITERARY CRITICISM AT THE TURN OF EPOCHS

Ivo Pospíšil

Prof. PhDr., DrSc.,
Institute of Slavonic Studies, Faculty of Arts,
Masaryk University (CZECH REPUBLIC),
602 00, Brno, Arna Nováka, 1,
e-mail: Ivo.Pospisil@phil.muni.cz

ABSTRACT

The world is reflected not only by the mass media in their news coverage, which is clearly ideologically profiled, so that promises about public service media resemble pre-election promises. Science and art also reflect the world. It turned out that even these two «media» are actually part of the big mass ones: science that is not in the media, doesn't even exist, not to mention arts: the media also determine the price of paintings and the bestseller status of books. It is obviously connected with the struggle for power, which is total and includes naturally also the sphere of sciences and arts. But, after all, this connection is not immediate: art, if it wants to remain art, retains something of its independence from power and money, from politics and ideology, even if it intervenes in them, because it must inevitably be their transcendent part. Of course, this also applies to belles lettres, fiction. However, its importance today – compared to the recent and distant past – has fallen catastrophically. Belles lettres no longer serves so powerfully as a source of sustenance, it does not have such social authority, literature is no longer feared by the political power, as it was before in totalitarian systems. Nevertheless, literature should seek and find human identity in various fields, including national and language one.

People are divided into two categories: some still maintain the old, perhaps now outdated, character of art as something ambivalent, ambiguous, where hyperbole, litotes, irony, self-irony, grotesque, absurd work side by side, where there is no unambiguousness which the others do like. Because unambiguity is the death of art. It is this ambiguity, irony, and, above all, self-irony, that arouses admiration in people who like art, the basic feature of which is not a norm and one opinion and one interpretation, but freedom. And sometimes even the interpretation of literature itself can seem redundant and undermine the power of art, because it kills the art itself and its essence, which is often irrational, unapproachable by reason, rather intuitively graspable: like when you want to explain why people laugh at an anecdote, or when you explain it. That is why art is an elusive statement, it is slippery, it cannot be bound: otherwise, it is no longer art. Art in general and belles lettres in particular is a bitter, painful thing. In the Old Testament book of Ecclesiastes (Kohelet / Ecclesiastes) it is argued that where wisdom abounds, wrath abounds, and whoever multiplies art multiplies pain. Writers used to claim to be the conscience of the nation. However, writers need not only be the conscience of the nation; it would be enough for them, in all their transformations, to be exponents of traditional humanist themes and ideas: literature as a warning, not an idyll, because the warning image of our world is not only the work of the media and – to paraphrase Paul / Pavel Eisner – language and literature as both a temple and a fortress (continuity on solid traditions, not their undermining, which, of course, means pluralism and openness of opinion). The field for belles lettres is more than wide. Hic Rhodus hic salta.

Literature and literary criticism form communicating vessels. Even though today there is talk for the umpteenth time about the crisis and even the demise of literary criticism as we have known it, for example, the end of literary theory (e.g. according to the British professor of Bulgarian origin Galin Tihanov, whose concept does have a rational core), it is still practical, only its methods and approaches are varied, adapting to different literary material. It is the literary criticism itself which can maintain, encourage and strengthen the ambiguity that is the basis of all arts including belles lettres, because it simultaneously brings certainty and, at the same time, permanent uncertainty into our lives. This oscillation is the essence of the aesthetic function of belles lettres. If it disappears, the mourning bell could ring for belles lettres and art in general. But: as in John Donne's Meditations and Ernest Hemingway: «... and therefore never send to know for whom the bells tolls; it tolls for thee».

Key words: literary currents, their development and typology, changes in the social functions of art and literature, transformation of genre systems, literature on the border between fiction and nonfiction, the position of fiction in the first third of the 21st century.

ЛІТЕРАТУРА ТА ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО НА ЗЛАМІ ЕПОХ

Іво Поспішіл

доктор філологічних наук, професор,
 Інститут славістики, Філософський факультет,
 Університет Масарика (ЧЕСЬКА РЕСПУБЛІКА),
 602 00, Брно, вул. Арна Новака, 1,
 e-mail: Ivo.Pospisil@phil.muni.cz

РЕФЕРАТ

Світ відображається не лише крізь репортажі у засобах масової інформації, які чітко ідеологічно профільовані, тож обіцянки в суспільних мас-медіа часто ідентично подібні на передвиборчі. Безсумнівно, що наука та мистецтво є також віддзеркаленням сьогодення. Як виявилось, навіть ці два «медіа» є складовою частиною ЗМІ, адже наука, яка в мас-медіа взагалі відсутня, власне не існує, не говорячи вже про мистецтво: мас-медіа встановлюють ціну картин чи претендента на бестселер серед книг. Очевидно, що така ситуація спричинена боротьбою за владу, яка є тотальною, а тому природно охоплює і сферу науки та мистецтва. Зрештою такий зв'язок не є безпосереднім, оскільки мистецтво, у своєму прагненні залишатися мистецтвом, зберігає в собі хоча б часточку своєї незалежності від влади, грошей, політики й ідеології, навіть якщо воно в них втручається, бо воно не може бути їхньою трансцендентною частиною. Це стосується і художньої літератури, белетристики. Проте її значення в наш час – порівняно з недавнім і давнім минулим – катастрофічно зменшилося. Художня література все менш частіше стає засобом для існування, вона втрачає свій суспільний авторитет; політика вже не боїться літератури, як цьому було раніше в тоталітарних системах. Однак література повинна шукати та знаходити людську ідентичність у різних сферах, зокрема у національній і мовній.

Люди поділяються на дві категорії: одні ще зберігають старий, сьогодні, можливо, вже застарілий, характер мистецтва як щось амбівалентне, багатозначне, де поряд співіснують гіпербола, літота, іронія, самоіронія, гротеск, абсурд, де немає однозначності, яку так полюбляють люди другої категорії. Адже однозначність – це смерть для мистецтва. Саме ця неоднозначність, іронія, а головне самоіронія, викликає захоплення у людей, які люблять мистецтво, фундаментальною ознакою якого не є норма, одна думка чи одне тлумачення, а свобода. А інколи й сама інтерпретація літератури може виявитися зайвою, спрможно підірвати силу мистецтва, бо руйнує саме мистецтво та його сутність, що часто буває ірраціональною, незбагненною, досить інтуїтивно вловлюваною: приблизно так, як хочеться пояснити, чому люди сміються з анекдоту, або пояснювати його смисл. Ось чому мистецтво невлотиме у своєму розкритті, воно ковзке, його не можливо приборкати: інакше це вже не мистецтво.

Мистецтво взагалі й, зокрема, художня література – це болюча річ із гірким присмаком. Книга Старого Завіту, «Книга Проповідника» (Книга Екклесіястова), говорить про те, що де приховується багато мудрості, приховується і багато гніву, а той хто поширює мистецтво, поширює біль. Раніше письменники проголошувалися свідомістю народу. Однак, письменники не повинні бути лише свідомістю нації; було б достатньо, якби вони у всіх своїх проявах були голосом традиційних гуманістичних тем та ідей, література як застереження, а не ідилія, бо перестережлива картина нашого світу – це не лише справа рук ЗМІ, парафразуючи Павла Ейснера, мова та література – це храм і фортеця (вбачається у наслідуванні сталих традицій, а не їх руйнації, що, втім, само по собі означає плюралізм і відкритість світосприйняття). Поле для художньої писемності більш ніж широке. *Hic Rhodus hic salta*.

Література та літературознавство творять єдиний організм. Незважаючи на те, що сьогодні неодноразово ведуться дискусії про кризу і навіть загибель літературознавства у такій подобі, як ми досі звикли сприймати його, говориться і про кінець теорії літератури (наприклад, за словами британського професора болгарського походження Галіна Тіханова, концепція котрого має раціональне ядро), воно все ще залишається тут практично, тільки варіюються його методи і підходи, які пристосовуються до іншого літературного матеріалу. Саме воно може підтримувати, заохочувати та посилювати неоднозначність, яка лежить в основі всього мистецтва, а отже і художнього письменництва, оскільки, безумовно, спроможне вносити у наше життя як впевненість, так і постійну зневіру. Ця осциляція лежить в основі естетичної функції художньої літератури. Якщо і вона зникне, то по художній літературі та мистецтву загалом пролунає лиш подзвін (похоронний дзвін). Та, як йдеться у «Медитаціях» Джона Донна й за словами Ернеста Гемінгвея: «and therefore never send to know for whom the bells tolls; it tolls for thee.» (А тому не питай ніколи, по кому подзвін; він дзвонить по тобі).

Ключові слова: літературні напрями, їх розвиток і типологія, зміни суспільних функцій мистецтва та літератури, трансформація жанрових систем, література на межі художньої та нефікшн, позиція художньої літератури в першій третині ХХІ ст.

Svět reflektují nejen masmédiá ve svých zpravodajstvích, která jsou zřetelně ideologicky profilována, takže sliby o médiích veřejné služby se jako vejce vejci podobají slibům předvolebním. Svět reflektuje také věda a umění. Ukázalo se, že i tato dvě «médiá» jsou vlastně součástí těch velkých masových: věda, která není v médiích, vlastně ani není, o umění nemluvě: média určují i cenu obrazů a bestsellerovitost knih. Je to zjevně spojeno s bojem o moc, který je totální a zahrnuje přirozeně i sféru vědy a umění. Ale přece jen toto spojení není bezprostřední: umění, pokud chce zůstat uměním, si uchovává něco ze své nezávislosti na moci i penězích, na politice i ideologii, i když do nich zasahuje, neboť nemůže nebýt jejich transcendující součástí. To se ovšem týká i krásné literatury, beletrie. Její význam v dnešní době – oproti blízké i dávné minulosti – nicméně katastrofálně poklesl. Krásná literatura již neslouží tak mohutně jako zdroj obživy, nemá takovou společenskou autoritu, literatury se již politická moc nebojí, jako tomu bylo dříve v totalitních systémech. Literatura by nicméně měla hledat a nacházet lidskou identitu v různých oblastech, včetně národní a jazykové.

Lidé se dělí na dvě kategorie: jedni ještě udržují starý, dnes možná už přežilý ráz umění jako něco ambivalentní, víceznačné, kde vedle sebe fungují hyperbola, litotes, ironie, sebeironie, grotesko, absurdno, kde není jednoznačnost, kterou milují zase ti druhí. Neboť jednoznačnost – to je smrt umění. Právě tato nejednoznačnost, ironie a hlavně sebeironie je to, co budí obdiv u lidí, kteří mají rádi umění, jehož základním znakem není norma a jeden názor a jeden výklad, ale svoboda. A někdy může být i sám výklad literatury jakoby nadbytečný a sílu umění podlamující, protože zabíjí samo umění a jeho podstatu, která je často iracionální, rozumem nepostižitelná, spíše intuitivně zachytitelná: asi tak, jako když chcete vysvětlit, proč se lidé smějí anekdotě, nebo když ji budete vysvětlovat. Proto je umění nepodchytitelné výkazy, je kluzké, nelze je spoutat: jinak to už není umění.

Umění obecně a krásná literatura zvláště je hořká, bolestivá věc. V starozákonní knize Kazatel (Kohélet/Ecclesiastes) se tvrdí, že kde je mnoho moudrosti, je mnoho hněvu, a kdo rozmnožuje umění, rozmnožuje bolest. Dříve se spisovatelé prohlašovali za svědomí národa. Spisovatelé však nemusí být jen svědomím národa; stačilo by, aby při všech svých proměnách byli vyjadřovateli tradičních humanistických témat a idejí: literatura jako varování, nikoli idyla, neboť varující obraz našeho světa není jen dílem médií a – s parafrází Paula/Pavla Eisnera – jazyk a literatura jako chrám i tvrz (návaznost na pevné tradice, nikoli jejich podlamování, což ovšem samo sebou znamená názorovou pluralitu a otevřenost). Pole pro krásné písemnictví více než široké. Hic Rhodus hic salta.

Literatura a literární věda tvoří spojité nádoby. I když se dnes již po několikáté hovoří o krizi a dokonce o zániku literární vědy tak, jak jsme ji dosud znali, například o konci literární teorie (např. podle britského profesora bulharského původu Galina Tihanova, jehož koncepce má ovšem racionální jádro), ona tu stále prakticky je, jen se variují její metody a přístupy, které se přizpůsobují jinému literárnímu materiálu. Právě ona může udržovat, povzbuzovat a posilovat nejednoznačnost, která je základem všeho umění, tedy i krásného písemnictví, neboť ona souběžně vnáší do

našich životů jistoty i permanentní znejistění. Tato oscilace je podstatou estetické funkce krásné literatury. Pokud i ona zanikne, mohla by krásné literatuře a umění obecně zvonit hrana (umíráček, smuteční zvon). Ale: jako v Meditacích Johna Donna a u Ernesta Hemingwaye: «... and therefore never send to know for whom the bells tolls; it tolls for thee». (A proto se nikdy neptej, komu zvoní hrana; tobě zvoní).

Když si uvědomíme tuto zásadní podmínku pro uchování původního charakteru umění a krásné literatury, nelze odhlédnout od oblastí, v nichž se realizuje jako nutnost zachování tradičního rámce, ale také v reakci na všechny proměny, jež umění obklopují a které je do jisté míry určují.

První jsou umělecké / literární směry a problém periodizace literatury [viz naše studie: 28; 30; 35; 34; 9; 77]. Problém tzv. uměleckých nebo literárních směrů nepřestává být středem pozornosti literární vědy, i když se o jeho důležitosti, a hlavně exaktnosti permanentně pochybuje. Je zřejmé, že kategorie literárního směru je pomocnou ve vztahu k hlubinnému uchopení literárního procesu, ale současně vyjadřuje důležitou spojnici mezi sociologicko-psychologicko-filozofickými předpokladovými vrstvami umění¹, včetně umění literárního, a neopakovatelným uměleckým ztvárněním, v případě krásné literatury jazykem v jeho estetické nebo poetické funkci, jak o tom již dávno psal Roman Jakobson. Jak už bylo mnohokrát zdůrazňováno, literární umění je zvláštní právě tím, že se vyjadřuje jazykem, tedy prostředkem běžné komunikace – na rozdíl na od hudby (tóny), malířství (barva), sochařství (kámen, kov) nebo architektury (stavební materiály) – se její funkce gnoseologická (noetická, epistemologická, kognitivní) projevuje bezprostředněji, jak to uviděl jako znak nejvyššího druhu umění G. W. F. Hegel, nebo naopak k jejímu zatížení, které jako by oslabuje její funkci estetickou, ale to je jen optický klam. To, že se dějinami umění nazývají užuálně pouze dějiny umění výtvarného, když muzikologie má zvláštní dimenzi, je známé, což může budit dojem, že literatura ani uměním není. Její dvojk-lannost – literatura věcná (Sachliteratur, někde nepřesně publicistika nebo žurnalismus) a krásná / umělecká (beletrie, belles lettres) – jsou onou oslabující ambivalentností, jež ovšem nemůže nezasáhnout literární vědu.

Význam kategorie literárního směru zahrnuje i problém terminologie, tedy nomenklatury, která je v takřka v každém národním okruhu jiná, a hlavně má jiný obsah také v souvislosti s národním myšlením o literatuře a s povahou této literatury. O hranicích používání jednotlivých termínů psal před mnoha desetiletími často záměrně zapomínaný český literární teoretik, historik, kritik, teoretik verše a medievista Josef Hrabák (1912–1987)².

Problém literárních směrů, ještě donedávna odložený na periferii zájmu literárních vědců, se znovu objevil v centru pozornosti patrně také v souvislosti se vzrůstající historicitou humanitních věd, akcentací diachronie oproti dosud preferované synchronii typické pro imanentní metody a v literární vědě ve spojitosti s posilováním literární historie.

¹ Viz tzv. Šaboukův tým (Šáva Šabouk, 1933–1993) v 70. – 80. letech minulého století [2; 78].

² Brněnská slavistika připomněla jeho dílo hned dvakrát: poprvé na konferenci k jeho nedožitým devadesátinám a v publikačním bloku v: [70, s. 101–137] (přispěli Ivan Dorovský, Ivo Pospíšil, Danuše Kšicová a Ludvík Štěpán; [viz naši studii tamtéž: [31], a v bloku z teorie verše v čas. [18, s. 5–55], kam přispěli Oldřich Richterek, Anton Eliáš, Květuše Lepilová, Vladimír Franta, Soňa Pašteková a autor přítomné studie], viz naši stať [38].

Ve 30. letech 20. století se literární historie z hlediska strukturálního významně dotkl tehdy mladý René Wellek, který v anglicky psané studii hovořil o teorii literárních dějin [84; 87; viz také: 69; viz soubor našich studií na téma teorie literární historie: 55; 62; 25; 63; 26]. Když pomineme «pomocný» ráz koncepcí literárních směrů v tom smyslu, že nepostihují detaily poetiky jednotlivých autorů a jejich vývoj, zůstává otázka evolučního paradigmatu a vzájemných souvislostí literárních směrů, jejichž poetologické prvky nikdy zcela nemizí, ale často žijí v rámci jiných systémů poetiky, stěžejní.

Jednou z promyšlených koncepcí staršího data, které usilují o model vývoje literárních směrů je pojetí Dmytra / Dmitrije Čyževského Čiževského / Tschizewského (1894–1977)³, patrně ukrajinsko-polsko-rusko-americko-německého literárního vědce, ale také filozofa a teologa a znalce kultury a náboženství [viz: 22], jenž výrazně zasáhl také do českého a slovenského vědeckého prostředí.

Roman Mnich chápe ve své monografii Čyževského pojetí literárních žánrů jako kvalitní, ale přirozeně nedokončené. Sám jeho «Wellentheorie» [3] doplňuje postmoderní fází. Čyževskyj vychází z představy tzv. platónského a aristotelského pólu: k prvnímu patří antický novoplatonismus, středověká gotika, baroko, romantismus, modernismus/novoromantismus/symbolismus, k druhému pak antika, středověký románský styl, renesance, klasicismus a osvícenství, realismus / pozitivismus; mezi vlnami se podle Mnicha pohybuje postmodernismus.

Sám bych postmodernismus řadil podle Čyževského spíše k vlně klasicismu, vzdáleněji ke všem aristotelovským vlnám, ale je tu také podnět ruského teoretika Igora Smirnova (nar. 1941 v Leningradě). Již v 70. letech minulého století přichází s novátorskou knihou, v níž nastínil střídání uměleckých/literárních směrů. Znovu se k této knize, její reedici, vrací mnohem později, kdy mezitím napsal řadu dalších studií a stal se součástí Kostnické školy a německé univerzitní teorie literatury [viz jeho knihy: 72; 74; 73; 75; 70]. Ve své rané knize *Chudožestvennyj smysl i evoljucija poetičeskich sistem* (1977) se zabývá logikou uměleckých proměn, transformací tropů a sémantických figur a typologií textů, stejně jako tzv. postsymbolismem a základy diachronní poetiky a pojmem umělecké presupozice, tedy předpokladovosti. Přesně ve stejné době vznikají podobné na sémiotice založené úvahy v dnes záměrně zapominaném tzv. Šaboukově týmu, který často tvořili lidé odsunutí na vedlejší profesní kolej s omezenými nebo zcela vyloučenými možnostmi oficiálně publikovat.

Igor Smirnov ukazuje na to, že se umělecké/literární směry často vracejí v jiných podobách, např. baroko, romantismus, realismus, futurismus. Není to Čyževského «Wellentheorie» založená na pólu platónském a aristotelském, ale spodní proudy, jimiž na znakové bázi putují směry proudem času. Tedy nezanikají zcela, ale žijí v jiných směrech. Je to idea podložená sémiotickou analýzou, jinde pak nacházíme podobné ideje z jiných pramenů a jinými způsoby. Takto vznikají představy

³ O jeho původu a životě kolují často protichůdné informace, ale často bývá spíše opomíjen, i když zásluhou některých německých, ukrajinských a jiných slavistů, autora skvělé monografie Romana Mnicha a dalších se to daří měnit [viz také: 16], a srovnávací studii o Romanu Jakobsonovi a Dmytrovi Čyževském [viz také naši recenzi: 64], Když na Slovensku vzpomínali Štúra výročí (1815–1915), vznikla řada publikací, ale žádná nezmiňovala Čyževského knihu o Štúrově filozofii [6; jedna slovenská recenze vyšla v roce vydání]. Čyževskému se speciálně věnovala siedlcká ukrajinistka Oksana Blaškiv / Blashkliv v řadě studií, mj. o jeho vztahu k Pražskému lingvistickému kroužku, o jeho pracích v angličtině nebo o Čyževském na Slovensku [viz také naši recenzi společné publikace s R. Mnichem: 64; viz naši soubornou stať – 66].

romantismu nebo baroka, tedy směrů, které dávají vznik jiným směrům a často tvoří jejich podstatu, jak to uvádí např. Zdeněk Rotrekl v případě baroka [viz naši recenzi: 67, s. 8]. Dílčími příklady je to doložitelné na konkrétních jevech, např. kterak baroko proniká romantismem, realismem, modernou nebo undergroundem.

Roku 1990 vyšla kniha slovenského teoretika a historika literatury P. Zajace «Tvorivosť literatúry». Recenzoval jsem ji vzápětí s tím, že by mohlo jít o zcela nový pohled na literární vývoj, tedy i na střídání literárních směrů, ale Z. Mathauser mi to poněkud rozmluvil, byl v tom skeptičtější a krotil moje nadšení – a měl pravdu: možná za tím byla i jeho znalost pojetí Čyževského; Smirnova jsem četl už v roce vydání jeho knihy (1977), ale spis Čyževského z roku 1948 nikoli. Bral jsem pulzační koncepci jako plodnou proto, že vycházela z jiných pramenů než Smirnovova, ale i z toho důvodu, že jsem tam našel ohlas své «kronikální prostorové pulzace» z knihy «Ruská románová kronika» (rkp. 1979, knižně 1983). Terminologicky a metodologicky⁴ je pulzace – jako v literární vědě vše – metaforický pojem, který ovšem neznamená přirozený biologický pohyb, ale spíše kyvadlový vývoj literárních / uměleckých struktur. Jinak řečeno: tzv. synopticko-pulzační model pochází ze stejného kadlubu jako úvahy Čyževského nebo Smirnova, jen je podle mého soudu schematictější. Prokázala to především jeho poněkud toporná aplikace na český literární vývoj, jež následovala v podstatě minimálně dvacet i více let po tomto Zajacově pokusu, a to i za jeho spolupráce [viz: 86; viz naši recenzi: 37; 80, s. 265–282; 8; 82; 81].

Třeba však mít na zřeteli i zřetězení směrů a žánrů [57]. Obě kategorie spolu úzce souvisí: směry určují povahu žánrového systému, žánry a jejich pohyb naopak utvářejí podobu směrů.

Dalším faktorem je podstata národní literatury v národním jazyce: to určují různé okolnosti společenské, psychologické, ideové: proto vypadají literární směry v sepětí s žánry v každé národní literatuře jinak. Mají jinou vývojovou trajektorii, jinou poetiku a tematiku. Jestliže studium literárních směrů souvisí s literární historií a teorií a studium žánrů s poetikou nebo genologií, celkové nadnárodní (supranational) struktury literárních jevů nelze zkoumat mimo komparatistiku. Ty manifestují také specifické rysy slovanských literatur jako celku i jednotlivých národních literatur slovanského kulturního areálu [viz naše knižní monografie a časopisecké studie: 60; 30; 51; 53; 54; 33; 21; 27]. S tím ovšem souvisí také obecná situace a metodologická povaha současné literární vědy a obecné rysy evoluce, např. právě slovanských literatur [43].

Zdálo by se, že postmodernismus je vůči staromilským «slovanským literaturám» jevem nepřátelským: proti tradici stojí její dekonstrukce, radikální transformace a ambivalentní využití, proti konstantním prvkům stojí dynamické sémantické vrstvy, proti oddělování a autonomii otevřený umělecký text, metatext a intertext, proti vážnosti a tragice lehká hra se sémantickými jádry narativních struktur. Postmodernismus a jeho jednotlivé znaky však nejsou v systému slovanských literatur cizorodým jevem: dokonce lze říci, že alespoň některé postmoderní rysy, např. ambivalentnost a hravost, jsou slovanským literaturám vlastní od samého počátku. Mezi slovanskými literaturami jsou ve vztahu k postmodernismu ovšem podstatné rozdíly,

⁴ Viz můj terminologický blok studií o literárněvědné terminologii: [20, s. 7–68]. Viz zde naši úvodní stať: [32].

ale jako celek v lecčems postmodernu anticipovaly: mystická hledání pravdy, noetická skepse, víceznačnost.

Vycházím tu z koncepce, kterou jsem formuloval v řadě studií a knih a nazval «prae-post efekt» nebo «prae-post paradox». Týká se sice primárně evoluce ruské literatury, ale do značné míry i vývoje slovanských literatur v jejich celkovosti nebo alespoň v některých jejích obdobích. Tlak poetologických impulsů bohatých literatur evropských, například francouzské, italské, německé, anglické aj., vedl k imitaci těchto poetik, ale také k tomu, že některé podněty byly přejaty jen obrysově a vytvářely zcela jiné celky, jež pak působily inovativně: transformace podnětů například na ruské půdě nakonec vedla k tomu, co nazýváme zázrakem ruské literatury. Jinak řečeno: nedokonalé přijetí poetologického impulsu vedlo k vytvoření jiné, nové poetiky. Tato idea souvisí s pojmy, které Zdeněk Mathauser [viz: 15] nazval habilita – superhabilita a metahabilita: právě v metahabilitě, v jakémisi poetologickém úkroku stranou, v intencionální nedokonalosti, v odmítnutí tzv. mistrovství a v hledání klikatých cest dál spočívá význam prae-post efektu.

Jako příklad tohoto složitého vývoje můžeme uvést problém romantismu. Jeho základním problémem pojmová disperze: na jedné straně je chápán jako určitý umělecký a literární směr vznikající na německých univerzitách již v 80. letech 18. století a pak se v různých vlnách šířící po celé Evropě, v slovanských zemích volně přecházející k novoromantismu a moderně, neboť romantismus se tam rozvíjel jen povlovně a spojoval se dlouho s prvky preromantismu, sentimentalismu apod.: ostatně právě česká a slovenská literatura 19. století mohou sloužit jako dobrý příklad. Na druhé straně je, jak již patrně, romantismus obecněji chápán, ponorný umělecký jev, snad i způsob uchopování světa vůbec, který má svůj původ v středověké trubadúrské negaci antického básnictví, v posunu od latinského k románskému, tedy od klasiky, tj. vzorovosti a normovanosti, k životu, k živému jazyku a živé komunikaci se světem, nežádka revoltující. Názorným příkladem širokého, nadhistoricky chápáného romantismu jsou např. práce Sergeje Makary a Natálie Kiseljovové, kde se dotýkají údajného romantismu «Slova o pluku Igorově» [14; 13⁵].

Hlavním rysem romantismu je ovšem přestavba žánrového systému: nové žánry vznikají jako výsledek tvarování a posunů starých žánrů. Příkladem mohou být tři žánry, které v jisté podobě existovaly již předtím, ale v romantismu nabyly nových kvalit. Jedním z nich je óda, původně píseň (řec. oidiá), forma meditativní lyriky vyznačující se oslavným traktováním tématu. Za romantismu se posouvá především předmět ódy a také její tvar ve smyslu romantických znaků, jako jsou odmítnutí reality, filozofický idealismus, revolucionářství nebo různé druhy útěku od prezentní skutečnosti (do minulosti, exotiky, přírody nebo na venkov, k prostému lidu, ke kořenům národního bytí, do mytologie nebo do vlastního nitra), transcendentní tendence, vyostřený individualismus, romantická ironie, démonismus ve smyslu přestavby světa podle názoru jedince, vidění reality v nesmiřitelných protikladech. V případě romantické ódy jako oslavy hojnosti, nadbytku určitého jevu a jeho vlastností je předmětem zbožňování již nikoli oficiální, tedy hierarchicky normovaný jedinec (panovník, rytíř apod.), ale např. přírodní jevy (viz Shelleyho «Ode to the

⁵ Kolem textu údajné staroruské památky se v posledních desetiletích znovu rozhořely diskuse. Dnes i ruští literární historikové připouštějí, že spojování Slova s 12. stoletím je nepravděpodobné. [Dále viz: 11; viz o tom: 49; viz mnohem dřívější knihu Slavomíra Wollmana: 85].

West Wind» / Ódu na západní vítr) nebo lidské fenomény, jako jsou láska, humanita aj. Jiným příkladem může být přestavba eposu na lyricko-epickou báseň zvanou též byronská povídka, narativní báseň, v Rusku a u východních Slovanů obecně poéma (lat. «poema» neznamena původně nic jiného než báseň a takto se používala v 18. století). V případě románu dochází za romantismu k jeho psychologizaci, individualizaci a k transformaci na tzv. konfesní (konfesionální), tj. zpovědní román monologického typu (A. de Musset, B. Constant). Raná německá «romantika», jak ukazují novější výzkumy, měla zřetelně kontinuální ráz. Nenegovala osvícenství a klasicismus, ale spíše je «dotahovala» do konce. Raná romantika byla hravá, ironická, ambivalentní, úlomkovitá, vtipná; jakmile se prolomila do tzv. vážnosti.⁶

V českém prostředí tvorba F. L. Čelakovského – ostatně jako K. J. Erbena – byla ve svém celku tvorbou tranzitivní, smíšenou, v níž se projevuje jak romantická zaujatost folklórem, tak antiromantičnost pevného řádu: neviděl bych v tom dříve uznávaný rozpor mezi tzv. konzervativním, regresivním na straně jedné a progresivním, radikálním romantismem na straně druhé, spíše silnou kostru klasicisticko-osvícenských konceptů exemplového rázu, která zpevňuje národní identitu, tedy především identitu jazykovou, jak o tom psal Vojtěch Jiráček v duchovně studii Erben čili Majestát zákona (1939, definitivní verze 1945) [10].

Ukazuje se, že tento «nedokončený romantismus» nebyl charakteristický pouze pro slovanský romantismus, v němž se projevují jak tyto synkretické tvary, tak krajnější polohy (K. H. Mácha, M. J. Lermontov, T. H. Ševčenko, J. Słowacki aj.): obecně platí, že i romantismus jako takový není jen pohybem jinam, ale především výraznou kontinuitou s předcházejícími proudy, v případě romantismu v českém prostředí zejména s barokem. Studie o Johnu Keatsovi [79⁷] a právě F. L. Čelakovském [19⁸] dokládají blízkost těchto «nehotových» romantiků, kteří často vycházejí právě z lidové, pololidové nebo přímo mytologické slovesné vrstvy a syntetizují klasické, středověké, renesančně humanistické i barokně klasicistické dědictví.

Tyto úvahy nás vedou k představě o zvláštní nebo jiné povaze romantismu vůbec a u Slovanů zvláště, jeho synkretické podoby a návrhu jiné periodizace a jiné struktury literárního vývoje, v němž vedle sebe stojí různé poetiky, kde se vývoj komprimuje a kde rezidua klasicismu mohou dokonce stát vedle zárodků moderny (francouzská moderna, jak známo, začíná de facto na konci 50. let 19. století, stejně jako počátky ruské básnické dekadence v tvorbě Alexeje Apuchtina).

Na rozdíl od uvedených návrhů na vývojovou trajektorii literárních směrů, ať již jde o «Wellentheorie» Dmytra Čyževského, nebo o spodní proudy a jejich vynořování, resp. hledání vnitřní spojitosti literárních / uměleckých / kulturních proudů a epoch v případě pojetí Igora Smirnova, vidíme vývoj literárních/uměleckých směrů jako konvergenci systémů směrů a žánrů v závislosti na povaze národních literatur, která dodává nejen většinový materiál ke zkoumání, ale zejména předpokladové metodologické podloží: materiál určuje metody i pro jiný materiál, v rámci komparatistických a genologických přístupů. Současně nutno uvedené poněkud schematické

⁶ Podrobněji viz naši studii: [59].

⁷ Zejména kapitoly «La Belle Dame Sans Merci a Rhododaphne», «Napodobení Spensera a Keatsův vztah ke klasické mytologii».

⁸ Jde patrně o nejkomplexnější pojednání o tomto díle Čelakovského s důkladnou bibliografií, kde chybí snad jen Štěpaníkova studie o Keatsově básni La Belle Dame Sans Merci a Tomanovi a lesní panně.

modely doplnit o to, co je vskutku klíčové: o přechodová tranzitivní pásma, od nichž se odvíjejí různé podoby směrů v kontextu uvedených souvislostí žánrových.

Oboustranný vztah směrů a žánrů vyjadřuje také zmíněnou povahu národních literatur, vede nejen ke koncipování nadnárodních (supranational) celků, ale také k odhalení jiného «zatížení» literárních směrů, které se stávají nositeli různých funkcí: případ výše zmíněného slovanského romantismu, jenž nesl národní a politické poselství, nikoli jen individuálně existenciální, může být dobrým příkladem (v případě ruské a ukrajinské literatury je to společenský protest proti autokracii, u polské obnova vlastního národního státu, u ostatních slovanských literatur budování národní a kulturní autonomie, často jako součást národně a sociálně obrodných snah jako na Balkáně nebo jako protitlak mocnému sousedovi jako u západních Slovanů). To přirozeně mění poetologickou podstatu literárního směru: zde již vidíme, proč nebyl Máchův Máj v českém prostředí v době svého vydání pochopen: je to nejen báseň existenciální, která primárně nepřijímá onu obecně slovanskou zátěž, jež tu romantismus nese, ale současně artefakt přesouvající poetologické těžiště k básnické podstatě, zejména metaforičnosti, jež nemá v evropském romantismu obdoby: z tohoto hlediska je «Máj» a snad i celek Máchova skutečným vrcholem evropského romantismu; stačí srovnat poetiku Máje s poetikou básní Puškinových, Lermontovových, Mickiewiczových, Ševčenkových nebo romantiků českých, spíše klasicistů nebo sentimentalistů, národní a revoluční poezie štúrovců nebo romantiků jihoslovanských, byť se od sebe dílčím způsobem odlišují.

Vzhledem k poněkud anomálnímu vývoji směrů v slovanských literaturách, mezi nimiž pouze polská – s určitým zpožděním a konvergencí – sledovala vývoj západní Evropy a stála nějakou dobu (po české, která dominovala v gotice a ruské, která vládla v 19. století) v čele slovanských literatur (přibližně od renesance a humanismu přes baroko ke klasicismu a romantismu), imitativní síť slovanských literatur byla značně děravá a některé směry byly slabé nebo zcela absentovaly. Učebnicové paradigma románský styl – gotika – renesance a humanismus – manýrismus – reformace – baroko – rokoko – klasicismus – preromantismus / sentimentalismus (die Empfindsamkeit) – romantismus – realismus – novoromantismus (neoromantismus) – moderna (a její směry) – avantgarda (a její směry) – postmoderna/kvázipostmoderna aj. je ve slovanských literaturách naplněna jen zčásti, a to různým způsobem, jak jsem se snažil vystihnout zmíněným termínem «prae-post efekt». Kromě absence některých směrů, jež mají nejen literární, ale obecně umělecký a kulturní ráz, jak se to ukazuje zejména ve východoslovanských a dílem jihoslovanských literaturách (vedou se kolem toho spory a je to nevyrovnané, pokud jde o jednotlivé jihoslovanské literatury: románský styl, gotika, slabá renesance a humanismus, a to často v některých byzantským prostřednictvím), je to pozvolné osvojování poetiky některých směrů, jak to vidíme na «dílně ruské literatury», jak se zpravidla označuje písemnictví ruského 18. století, v němž jde o první etapu osvojování, po níž následují další návraty v 19. století (baroko, sentimentalismus, romantismus apod.) nebo na konvergentním vývoji, jako je tomu v ukrajinské a běloruské literatuře, které jsou součástí jak východoslovanského a východoevropského, tak středoevropského areálu, jehož jsou částečně součástí, nebo jenž tvoří jejich background (ukrajinská literatura od 18. století, ale zejména v 19. století, běloruská spíše až od druhé poloviny 19. století a hlavně od našanivského období).

Prvním kompaktním směrem, který slovanské literatury přijaly ve svém celku, sice s různou intenzitou, je baroko (kdysi se o tom vedly polemiky, také u ruské⁹, výrazněji např. u bulharské, kde podstatné slovo řekla česká slavistka V. Bechyňová a další [1; 83¹⁰]; o západních Slovanech není ovšem pochyb, k východním Slovanům, především, přes území dnešního Běloruska a Ukrajiny, se dostalo z katolického nebo rekatolizovaného Polska, na Balkán pronikalo z německé jazykové zóny a střední Evropy, tedy z německých zemí a habsburského mocnářství, jehož byl Balkán dílem součástí). Toto proudění pokračuje i později v souvislosti s dynastickými pohyby a s nimi spojenými studijními pobyty umělců (případ bulharského básnického expresionismu).

Je poměrně běžné, že některé literární směry se v dějinách národních literatur nevyskytují nebo existují pod jinými jmény: to je případ ruské naturální školy, tedy raného realismu založeného výrazně na sítích fyziologických črt (to je však i jinde, viz známou studii Karla Krejčího [12]), ruského akméismu nebo ukrajinských neoklasiků, vlastně modernistických neoklasicistů, českého futurismu, který musela jako komplex popsat polská bohemistka (našla ho přirozeně pod poetismem, civilismem a konstruktivismem 20. let minulého století) [7¹¹], i když čeští literární vědci ho také identifikovali, nemluvě o řadě dalších případů, kdy jeden směr má v různých literaturách různá jména; současně tato situace odkazuje k jiné poetologické podstatě příslušného směru v různých národních literaturách.

Často se termíny přenášejí z jednoho druhu umění do druhého, jako je tomu v případě baroka (architektura, výtvarné umění – literatura, hudba), mnohem výrazněji u manýrismu, rokoka, secese, impresionismu, biedermeieru, konstruktivismu aj.

Jak jsme výše poznamenali, prvním velkým směrem, jenž kompaktně zasáhl slovanské literatury – když pomíneme jejich různou situaci v raném, vrcholném a pozdním středověku a raném novověku (v Evropě, tedy od roku 1492, u východních Slovanů, zejména u Rusů, to bylo v kultuře a umění značně později vzhledem k pozdní a neukončené sekularizaci¹²) – je baroko [viz naše studie: 46; 24; 45]. Jak ostatně vidíme na příkladu francouzské literatury, jejíž analytici pokládali baroko spíše za první vývojovou fázi klasicismu a dodnes diferencují ve francouzské literatuře několik typů baroka (Václav Černý však již baroko u Francouzů jasně identifikoval [5; 4¹³]) a francouzské baroko je skutečně spíše vklíněno do klasicismu, důležité jsou zmíněné tranzitivní zóny literárních směrů; podobně anglická barokní literatura se dotýká klasicismu; v minulosti se pojmu baroka spíše vyhýbala, nahrazujíc jej různými termíny, např. metafyzická poezie (metaphysical poetry), ale jinak se prolínala – stejně jako ve Francii – s raným klasicismem. Zajímavým příkladem jsou dramata W. Shakespeara, v nichž lze na počátku 17. století najít i barokní a snad i prerokokovou vrstvu, i když rokoko je tradičně spojováno až s polovinou 18. století. Také ideologická charakteristika, baroka jako stylu katolické protireformace neplatí: jde spíše o tvarové znaky včetně univerzalizmu, které umožňují

⁹ Viz naši recenzi na knihu: [52].

¹⁰ Viz naši recenzi na syntetickou publikaci: [50].

¹¹ Viz naši recenzi: [68].

¹² Viz naše studie: [40; 44; 65; 58; 56; 42].

¹³ Zde jsou nejen kolébka baroka Itálie, ale také Německo, Španělsko, Portugalsko, Anglie, Francie, Polsko, tzv. Čechy, tzv. Velká Rus a Ukrajina, Charvátsko a Dubrovník.

označit za barokní í dílo biskupa první nekatolické církve Jednoty bratrské J. A. Komen-ského nebo Cromwellova sekretáře pro cizí jazyky, anglikána Johna Milтона.

Údělem člověka je myslet, tedy vnášet do chaosu světa řád, a trpět z nesouladu myšlení a reality. Případ řady autorů, například českých, ukrajinských, bulharských, slovinských, ukazuje na prolínání směrů, jejich prostupování, konvergenci, a to často ve stejném časovém úseku, což je typické právě pro slovanské literatury. Totéž je, jak ukázáno výše, také v české literatuře 19. století, což je zčásti způsobeno i nepopi-ratelným vlivem německé «romantiky», jak ukázal ve své knize již Matija Murko [viz: 17; 36].

Na literární směry se lze dívat z několika hledisek: kromě «vlnové teorie» Dmytra Čyževského, v níž se periodicky střídají póly platónský a aristotelský, tedy idealistické a realistické, a Smirnovových sémiotických modelů znovuvynořování poetických systémů, je to pojetí založené na permanentní existenci směrových poetik, které se v různých obdobích objevují jako rozbíhavé varianty (baroko se objevuje v romantismu, potom i později, romantismus v moderně, realismus v postmoderně apod.) v souvislosti se směrovým a žánrovým podložím národních literatur; v případě slovanských literatur v kontextu tzv. prae-post efektu, tedy zvláštní vývojovou trajek-torii danou imitací cizích literárních modelů a jejich postupným vstřebáváním a otvíráním bočního okna k novému vývoji směrů i žánrů, které působí inovativně [71]. Mizení a vynořování poetických systémů asi nelze podrobit nějaké přísné zákonitosti, jak předpokládal I. Smirnov, spíše ve spojitosti s budováním valencí k vnějším prostředím, které si jejich obnovu znovu «vyžádají». Tato zvláštní, anomální podoba směrů v slovanských literaturách poskytuje také vhodný materiál k metodologickým výbojům literární vědy jako takové – zvláště historie, teorie, komparatistiky, poetiky a genologie.

Zastánci autonomie literatury zdůrazňují jen některé společenské funkce, jiné potlačují. Ať chceme nebo nechceme, podstatnou funkcí zůstává funkce noetická, gnoseologická, epistemologická nebo kognitivní – všechny pojmy znamenají v podstatě totéž, jen bývají spojovány s jinými metodologiemi. Již G. W. F. Hegel ve svých berlínských přednáškách ukazuje na literaturu jako nejvyšší druh umění právě z důvodu silné poznávací funkce, arcit' i z důvodu své absolutní ideje; později jsme ji tak nějak vysunuli na okraj.

Nehledě na to, co bylo uvedeno, literatura byla vždy chápána jako projekce společenského života, a dokonce i o metodách, které byly hodně uzavřené do textu, jako byly v podstatě více či méně všechny imanentní metody a fenomenologie, bylo zřejmé, že literatura se společností souvisí.

Nová doba přinesla nová božstva, když pouze funkce v jejich sepětí dávají smysl. Současná literatura přináší nové pojetí a také další možnosti směrové a žánrové. Nová literatura přinesla rozmytost, rozptýlenost, nejasné obrysy, neurčitost, ambivalenci, intencionální meta- a intertextualitu, ovšem také neumění tvořit sku-tečné umění. Proto se dnes vyskytuje tolik útvarů na pokraji věcné a krásné literatury, na hraně fiction a nonfiction a spíše hodně «friction». S tím je spojena i pravdivostní a hodnotová nevyhraněnost: málokde se dnes setkáme s oním biblickým «Ať je tedy vaše slovo „Ano” ano a „Ne” ne. Co je nad to, je od zlého» (Matouš 5, 37). Ve spojitosti s podobou dnešní literatury jsem o tom psal na materiálu memoárů [viz naše studie: 61; 41].

Hrozby současného světa, zejména ohrožení spojená s klimatickými změnami, vývojem Země a třeba zemského jádra nebo hrozby kosmických impaktů, na něž ve své většině nemá ani lidstvo jako celek podstatný vliv, když si představíme pozici Země v nejnemom v nám známém vesmíru, ale také hrozby, které si lidstvo vytváří samo, včetně hrozby globální válečné katastrofy, mění i směry a žánrovou podobu belles lettres. Především se mohutně rozvíjí vše, co tyto hrozby reflektuje, tedy dystopická literatura a její žánry odvozované původně z utopické, antiutopické produkce a science fiction minulosti, a obecně literatury varování.

V tom bych chtěl upozornit na pozici české literatury, kde jsou tato témata tradiční v podstatě od raných 20. let 20. století. Vycházeli z britské tradice H. G. Wellse a originálně ji rozvíjeli, zejména ve smyslu intertextuality a interakce fiction a nonfiction, resp. věcné a krásné literatury, a to dávno předtím, než se literatura na této hraně stala ve své anglofonní podobě bestsellerem (bratři Čapkové, Josef Nesvadba a zejména silně inovativní, např. Ludvík Souček) [viz naše studie: 47; 29; 23; 48]. Globalismus a multikulturalismus přináší nové problémy a krize, kult jinakosti a jeho úskalí, jak jsme o tom psali v souvislosti s dílem Emmanuela Lévinase a na materiálu evropských literatur [viz naše studie: 39].

Je možné, že v budoucnu se literatura podle charakteru vnějších tlaků a vnitřního, imanentního vývoje bude k některým směrům a žánrům vracet a že se bude i měnit tematický ráz belles lettres, že v ní, jak to tak bývá a bylo i v minulosti, a jak jsme viděli, i v současnosti, budou vynořovat, často překvapivě, tradiční žánrové formy a poetika již jakoby překonaných směrů. To však již bude věcí nových generací, které přijdou po nás.

BIBLIOGRAFIE

1. Bechyňová V. Barokní rysy literatury bulharských katolíků. *Slavia*, 1968. Roč. 37. Č. 3. S. 500–512.
2. [Autorský kol.]. Umění a skutečnost. Praha, 1976. 312 s.
3. Чижевський Д. Культурно-історичні епохи. Авґсбург: УВАН, 1948. 16 с. (Серія: Література, ч. 1).
4. Černý V. Kéž hoří popel můj: z poezie evropského baroka. Praha: Mladá fronta, 1967. 280 s.
5. Černý V. O básnickém baroku. Praha, Orbis, 1937. 144 p.
6. Číževskij D. Štúrova filozofia života. Kapitola z dejín slovenskej filozofie. Kapitola z dejín slovenskej filozofie. Bratislava: Kníhtlačiarsky účastinársky spolok, 1941. 122 s.
7. Gwóźdz-Szewczenko I. Futuryzm w czeskim pejzażu literackim. Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, 2009. 278 s.
8. Haman A., Tureček D. Český a slovenský literární parnasismus: synopticko-pulzační model kulturního jevu. Brno: Host, 2015. 426 s.
9. Heinigová L., Pospíšil I. Úvod k souboru studií «Velký třesk», anebo «velká návaznost»? (Tematika, poetika, žánry a směry slovanských literatur 21. století). *Slavica litteraria*. 2023. Roč. 26. Č. 2. S. 89–90.
10. Jiráček V. Erben čili Majestát zákona. V.J.: *Duch a tvar*. Praha: Čs. spisovatel, 1967. S. 127–148.
11. Keenan E. Josef Dobrovský and the Origins of the Igor' Tale. Cambridge (Mass.): Harvard University Press, 2004. 576 p.
12. Krejčí K. Fyziologická črta v české literatuře. *Slovanské studie*: sborník na počest 35. výročí osvobození Československa Sovětskou armádou a pětatřicetiletí rusistiky na filozofické fakultě brněnské univerzity, Brno: Univerzita J.E. Purkyně, 1979. S. 59–73.
13. Макара С., Киселёва Н. Романтический синкретизм «Слова о полку Игореве». *Slovanský romantismus. Poetika romantična*. Banská Bystrica, 2002. S. 181–192.

14. Makara S., Kyseľová N. Výhonky triadickosti. Входы романтического. Banská Bystrica: Katedra slovanských jazykov, Filologická fakulta, Univerzita Mateja Bela, 2002. 103 s.
15. Mathauser Z. Metodologické meditace aneb Tajemství symbolu. Brno: Blok, 1989. 249 s.
16. Наследие Дмитрия Чижевского и проблемы его изучения. Problematika badań nad spóścizną Dmytra Czyżewskiego / red. R. Mnich, J. Urban. Litteraria Sedlcensia, Vol. I. Colloquia, Studia Minora Akademia Podlaska, Siedlce, 2009. 84 s.
17. Murko M. Deutsche Einflüsse auf die Anfänge der böhmischen Romantik. Mit einem Anhang: Kollár in Jena und beim Wartburgfest. Graz: Verlags-Buchhandlung Styria, 1897. 373 s.
18. Новая русистика. 2009. Т. 2. № 1. 112 с.
19. Pavlík V. František Ladislav Čelakovský: Toman a lesní panna (se zvláštním zřetelom k slovan-ské lidové slovesnosti, slovan-skému bájesloví, zvykům, obyčejům a pověrám). Brno: Ustav slavistiky Masarykovy univerzity, 1997. 243 s.
20. Philologia: časopis Ústavu filologických štúdií Pedagogickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislavě. 2018. Roč. XXVIII. Č. 2. 124 s.
21. Pospíšil I. A. S. Puškin: Od «kompromitace» romantismu k «reálné poezii» aneb Od klasicismu k realismu. Štěpán L. a kolektiv: *Cesta k realitě. (Literatura a kultura v druhé polovině 19. století)*. Brno: Středoevropské vydavatelství a nakladatelství REGIONY, edice Laboratoř, 2003. S. 77–95.
22. Pospíšil I. Fundamentální práce o klíčovém literárním vědci 20. století: badatelské rozpětí Dmytra Čyževs'kého (Roman Mnich: «Рецептивная эстетика» Дмитрия Чижевского. Siedlce: Instytut kultury Regionalnej i Badań Literackich im. Franciszka Karpińskiego we współpracy z Deutsche Comenius-Gesellschaft, 2021. 588 s.). *Novaja rusistika*. 2022. Roč. 15. č. 1. S. 84–90.
23. Pospíšil I. Portrét antidystopického syndromu Ludvíka Součka s pozadím. *Problemy utopii i antyutopii w literaturach słowiańskich i historii Słowian* / red. naukowa W. Gorczyca, I. Pospíšil. Bielsko-Biała: Akademia Techniczno-Humanistyczna w Bielsku-Białej, 2014. S. 107–123.
24. Pospíšil I. Baroko jako vývojový problém literatury (Problém slovanských literatur). *Slovenský literárny barok. Venované 340. výročiu smrti Petra Benického*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2005. S. 180–188.
25. Pospíšil I. Literární komparatistika, areálová / kulturní studia, teorie literárních dějin a problém hodnoty v současné literárněvědné praxi. *Opera Slavica*. 2009. Roč. 19. č. 1. S. 20–33.
26. Pospíšil I. Literární komparatistika, středoevropský kulturní prostor a teorie literárních dějin. *Slavica litteraria*. 2009. Roč. 12. č. 1. S. 117–126.
27. Pospíšil I. Srovnávací studie (Komparatistika, slavistika, rusistika a česko-slovenské souvislosti). Trnava, 2008. 262 s.
28. Pospíšil I. Konstruovanie istorii literatury, teoriia istorii literatury, obščaja istoriografija i aksiologija. Bratislava: Filozofická fakulta Univerzity Komenského, 2024. (V tisku).
29. Поспишил И. Карел Чапек как аналитик угроз и катастроф. *Mirgorod*. 2022. № 1(19). С. 122–134.
30. Pospíšil I. Literární směry a žánry tváří v tvář osobnosti: dvě cesty ruské literatury. *Realizmus a antirealizmus v literatúre: zborník príspevkov z medzinárodného vedeckého seminára Realizmus a antirealizmus v literatúre, ktorý sa uskutočnil 26. 11. 2003 na Katedre cudzích jazykov Pedagogickej fakulty Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre 2004* / editori S. Pokrivčáková, A. Pokrivčák, J. R. Leo, L. Rákayová. [CD].
31. Pospíšil I. Hrabákovo Čtení o románu a souvislosti románové teorie. *SPFFBU, Slavica litteraria*. 2003. Roč. 6. S. 109–120.
32. Pospíšil I. Labyrinty literárněvědné terminologie. *Philologia: časopis Ústavu filologických štúdií Pedagogickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislavě*. 2018. Roč. XXVIII. č. 2. S. 7–20.
33. Pospíšil I. Literaturnyje napravlenija i nacional'naja literatura. *Esemény és költészet. Az irodalomértés kortárs horizontjai a magyar és nemzetközi tudományosságban. Tanulmányok Kovács Arpád hetvenedik születés napjára (čes. Události a poezie. Chápání literatury – současné obzory maďarské a mezinárodní vědecké reality. Studie k 70. narozeninám Arpáda Kovácse)*. Pannon, Egyetem, Veszprém, 2014. S. 186–194.
34. Pospíšil I. Národní obrození a literární směry (Několik úvah). *Slavica litteraria*. 2013. Roč. 16. č. 1–2. S. 59–68.

35. Pospíšil I. Nové směry ve srovnávacím výzkumu literatury: slovenská literatura, její specifika a kontexty. *Slavica litteraria*. 2011. Roč. 14. č. 2. S. 190–191.
36. Pospíšil I. Ještě k metodologii Murkovy literárněvědné práce (Problém německého vlivu na český romantismus a první kroky ruského románu). *Sto let slovenistiky na Univerzitě Karlově v Praze. Pedagogové ve stínu dějin* / eds. A. Jensterle-Doležalová, J. Honzak-Jahić, A. Šurla. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, 2014. S.87–101.
37. Pospíšil I. Na pomezí nové koncepce (Peter Zajac: *Tvorivosť literatúry*, Bratislava 1990). *Tvar*, 1990. č. 27. S. 3–4.
38. Поспишил И. К традиции брненского стиховедения и специфике русской поэзии. *Новая русистика*. 2009. Т. 2. № 1. С. 55–65.
39. Поспишил И. Инаковость и ареальные исследования. *InNy/InNość we współczesnej literaturze europejskiej* / red. L. Mnich, O. Blashkiv, W. Krupowies. Siedlce: Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach, 2022. S. 7–28.
40. Pospíšil I. Politická a akademická objednávka v literární vědě a dvě témata: postsekularismus a ekfráze. *Kontexty literární vědy VIII* / eds. I. Pospíšil, M. Zelenka, L. Paučová. Brno: Vychází péčí Literárněvědné společnosti, z. s. Tribun EU, 2018. S. 143–162.
41. Pospíšil I. Kvázimemoáry jako mentální signál (české a slovenské příklady). *Poetika prózy v česko-slovenských souvislostech* / ed. I. Pospíšil; vychází péčí České asociace slavistů ve spolupráci s Ústavem slavistiky FF MU, Slavistickou společností Franka Wollmana, Středoevropským centrem slovanských studií a ve spolupráci a s finanční podporou Literárního informačního centra v Bratislavě; vydal J. Sojnek. Brno: Galium, 2016. S. 169–178.
42. Pospíšil I. Reformation, Counter-Reformation, and Baroque in European Literatures of the West and the East. *Zagadnienia Rodzajów Literackich*. 2017. Vol. LX. No. 4. P. 9–22.
43. Pospíšil I. Šestero poznámek k úskalím současné literární vědy (K některým rysům současné vědy o literatuře). *Slavica litteraria*. 2003. Roč. 6. S. 151–156.
44. Pospíšil I. Anticipace postsekularity v první Československé republice jako syntéza a východisko k světovosti české literatury. *Slavica litteraria*. 2019. Roč. 22. č. 2. S. 19–35.
45. Pospíšil I. Baroko jako historicky vymezený fenomén a jako kulturní typ (Barokový slavizmus Milana Kopeckého a publicistika Jaroslava Durycha). *Pons Strigoniensis. Studia. Nové interpretace českého baroka. A Cseh barokk új interpretációi*: sborník z mezinárodní konference, Piliscsaba, 12.–13. května 2003. Nemzetközi konferencia, Piliscsaba, 2003. május 12–13. Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Esztergom. Piliscsaba, 2004. S. 11–24.
46. Pospíšil I. *Barokní literatura z pohledu komparativně genologické slavistiky. K barokologickým studiím Milana Kopeckého*. *Slavia*. 1998. Roč. 67. č. 3. S. 349–356.
47. Pospíšil I. Pojetí irénismu a zorné úhly Karla Čapka. *Slavica litteraria*. 2023. Roč. 26. Č. 2. S. 15–31.
48. Pospíšil I. Dystopická látka jako básnický a prozaický experiment (Jindřich Zogata). *Problemy utopii i antyutopii w literaturach słowiańskich i historii Słowian* / red. W. Gorczyca, I. Pospíšil. Bielsko-Biała: Akademia Techniczno-Humanistyczna w Bielsku-Białej, 2014. S. 125–144.
49. Pospíšil I. Slovo o pluku Igorově v kontextu současných významů: Keenanova hypotéza a její souvislosti (K pokusu o «nové řešení» dávného problému původu Slova o pluku Igorově). Památce prof. Romana Mrázka. *Slavica Slovaca*. 2007. Roč. 42. č. 1, S. 37–48.
50. Pospíšil I. Labyrinty slovanského baroka (Andrzej Borkowski: Labirynty dyskursów w sławiańskich literaturach epoki barokko. Religija – politika – obščestvo. *Litteraria Sedlcensia, Colloquia*, tom XVII. Wydawnictwo OKR[i]BL, Siedlce 2015. *Slavica litteraria*. Roč. 19. č. 1. S. 120–123.
51. Поспишил И. Литературные направления в России и романтизм. *Slovanský romantizmus*. Banská Bystrica: Filologická fakulta Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, katedra slovanských jazykov, 1999. S. 27–37.
52. Pospíšil I. Potřebná edice o ruském myšlení (Aleksandr Lappo-Danilevskij: Politische Ideen in Rußland des 18. Jahrhunderts. Bausteine zur slavischen Philologie und Kulturgeschichte, Neue Folge, Bd. 1. Predislovije M. J. Sorokinoj. Podgotovka teksta M. J. Sorokinoj při učastii K. J. Lappo-Danilevskogo. Böhlau Verlag, Köln; Weimar; Wien, 2005). *Slavica litteraria*. 2006. Roč. 9. S. 326–327.

53. Pospíšil I. Problema literaturných napravlenij v sovremennoj russkoj literature (metodologičeskije i terminologičeskije predposylki). Abstracts. VI ICCEES World Congress, Tampere, Finland, 29 July – 3 August 2000. S. 339–340.
54. Pospíšil I. Проблема литературных направлений и межвоенная чешская литература: политика и поэтика. *Kultura i oświata w europejskim międzywojniu (1918–1939)* / red. R. Bryzek, J. Urban. Siedlce: Uniwersytet Przyrodniczo-humanistyczny w Siedlcach, 2010. S. 71–80.
55. Pospíšil I. Problém teorie literárních dějin a jeho interdisciplinární souvislosti. *Filozoficko-estetické reflexie posthistorického umenia* / ed. Jana Sošková. Prešov: Acta Facultatis Philosophicae Universitatis Prešovensis, Studia Aesthetica, 2008. S. 88–102.
56. Pospíšil I. Reformacja, kontrreformacja i barok w literaturach Europy zachodniej i wschodniej / Reformation, Countereformation and Baroque in European Literatures of the West and the East. *Kultura reformacji i reformowanie w kulturze* / eds. J. Płuciennik, K. Sidowska, M. Rozmyśl. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2022. S. 15–30.
57. Pospíšil I. Ruský román v silokřivkách romantismu. The Russian Novel in the Lines of Force of Romanticism. *Смол.* Beograd, 2006. No. 5. S. 293–302.
58. Pospíšil I. The Secular, the Sacral, and the Three Stages of the Postsecular in Russian Literature: The Past and the Present. *The Experience of Faith in Slavic Cultures and Literatures. in the Context of Postsecular Thought* / eds. D. Sosnowska, E. Drzewiecka. Warszawa: Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, 2018. P. 178–188. (pdf online).
59. Pospíšil I. Významová disperznost pojmu «romantismus» jako klíč k jeho podstatě. *Literární romantizmus* / eds. M. Zelenka, Z. Vargová. Nitra: Fakulta stredoeurópskych štúdií UKF v Nitre, Katedra areálových kultúr, 2011. S. 9–23.
60. Pospíšil I. Studie o literárních směrech a žánrech. Banská Bystrica: Katedra slovanských jazykov, Filologická fakulta, Univerzita Mateja Bela, 2004. 122 s.
61. Pospíšil I. Ponorná řeka memoárů na rozcestí. *Pavera L. a kol. Metamorfózy gatunków w kontekście środkoeuropejskim. Żánrowe metamorfózy w śródoeuropejskim kontekście*. Sv. IV. Praha; Białsko-Biała: Verbum, 2009. S. 233–244.
62. Pospíšil I. Teorie literárních dějin jako projev dialogu kultur. *Dialog kultur V* / eds. Oldřich Richterek, Miroslav Půža. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2009. [CD].
63. Pospíšil I. Teorie literárních dějin, literární komparatistika a identita národních literatur (problém východoslovanského areálu). *Ukrajinstika: minulosť, přítomnosť, budúcnosť: sborník vědeckých prací* / eds. H. Myronova, O. Gazdošová, P. Kalina, O. Lytvynyuk, J. Micháliková, L. Pavlíček. Brno: Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Ústav slavistiky, 2009. S. 463–474.
64. Pospíšil I. *Důkladná revize, srovnání a rehabilitace jako záloha pro budoucnost (Roman Jakobson a Dmytro Čyževskij)*. (Oksana Blashkiv, Roman Mnich. Дмитрий Чижевский versus Роман Якобсон. Opuscula Slavica Sedlcensia, tom VI. Siedlce: Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach, Wydział Humanistyczny, Instytut Neofilologii i Badań Interdyscyplinarnych, Instytut Kultury Regionalnej i Badań Literackich im. Franciszka Karpińskiego, 2016)). *Новая русистика*. 2017. Roč. 10. č. 1. S. 98–103.
65. Pospíšil I. Sekularizační a postsekularizační vlny v ruské literatuře. *Pro pana profesora Libora Jana k životnímu jubileu* / k vydání připravili Bronislav Chocholáč, Jiří Malíř, Lukáš Reitingер a Martin Wihoda. Brno: Maticе moravská, 2020. S. 921–933.
66. Pospíšil I. Ve znamení Ľudovíta Štúra: pohľad znějšku. České komentáře k některým knihám štúrovského roku. *Poetika prózy v česko-slovenských souvislostech* / ed. I. Pospíšil; výkonná redaktorka L. Paučová; vychází péčí České asociace slavistů ve spolupráci s Ústavem slavistiky FF MU, Slavistickou společností Franka Wollmana, Středoevropským centrem slovanských studií a ve spolupráci a s finanční podporou Literárního informačního centra v Bratislavě; vydal Jan Sojnek. Brno: Galium, 2016. S. 233–242.
67. Pospíšil I. Čteme si v knihách brněnských autorů. Zdeněk Rotrekl: Barokní fenomén v současnosti. *KAM v Brně*. Praha, 1995. Roč. 39. č. 8, říjen, Příloha měsíčníku Kam v Brně. S. 4–5.
68. Pospíšil I. [bez nevolnosti]. *Смол.* Beograd, 2011. 10. S. 357–358.
69. Pospíšil I., Zelenka M. René Wellek a meziválečné Československo. Ke kořenům strukturální estetiky. Brno, 1996. 211 s.

70. Sborník prací filozofické fakulty brněnské univerzity, řada literárněvědné slavistiky. 2003. Roč. 52. Č. 6. 214 s.
71. Rotrekl Z. Barokní fenomén v současnosti. Praha: TORST, 1995. 232 s.
72. Смирнов И. Художественный смысл и эволюция поэтических систем. Москва: Наука, 1977. 201 с.
73. Smirnov I. Hypertext «Отчаяние» / Сверхтекст «Despair»: Studien zu Vladimir Nabokovs Roman-Rätsel. München: Sagner, 2000. 279 s.
74. Смирнов И. Диахронические трансформации литературных жанров и мотивов. Wien: Institut für Slawistik der Universität Wien, 1981. 261 с.
75. Смирнов И. Олитературенное время: (гипо)теория литературных жанров. Санкт-Петербург: Изд-во Русской христианской гуманитарной академии, 2008. 262 с.
76. Смирнов И. Смысл как таковой. Санкт-Петербург: Академич. проект, 2001. 352 с.
77. Stehlík, P., Pospíšil, I., Šaur, J., Dohnal, J., Černý, M. and Pilch, P. Vývojové paradigma literárních směrů a jeho slovanské specifikum: metodologie a texty. *Slovanské literatury v evropském kontextu: zvláštnosti vývoje a promýšlení alternativ* / ed. P. Stehlík, Brno: Masarykova univerzita, 2023. S. 51–64.
78. Šabouk. S. (Vedoucí týmu). Krátký slovník koncepce pražského týmu pro studium vyjadřovacích a sdělovacích systémů umění. Praha: ČSAV, 1977. 66 s.
79. Štěpaník K. Básnické dílo Johna Keatse. Praha, 1958. 231 s.
80. Tureček D. a kol. České literární romantično. Synopticko-pulzační model kulturního jevu. Brno: Host, 2012. 342 s.
81. Tureček D.: Synopticko-pulzační model českého literárního realismu – pracovní hypotéza. *Tureček a kol. České literární romantično. Synopticko-pulzační model kulturního jevu*. Brno: Host, 2012. S. 265–282.
82. Tureček D., Zajac P. Český a slovenský literární klasicismus: synopticko-pulzační model kulturního jevu. Brno: Host, 2017. 616 s.
83. Vasileva-Karag'ozova S. Barok't v b'lgarskata literatura. *Slavia*. 2006. Roč. 75. č. 4. S. 407–418.
84. Wellek R. The Theory of Literary History. *Travaux du Cercle Linguistique de Prague* 6. Praha, 1936. P. 173–191.
85. Wollman S. Slovo o pluku Igorově jako umělecké dílo. Praha: ČSAV, 1958. 117 s.
86. Zajac P. Tvorivosť literatúry. Bratislava: Slovenský spisovateľ, 1990. 264 s.
87. Zelenka M. Wellkova teorie literárních dějin v kontextu české školy literární komparistiky. *Slavia*. 1995. Roč. 64. č. 1–2. S. 207–216.

REFERENCES

1. Bechyňová, V. (1968), “The Baroque Features of the Literature of Bulgarian Catholics” [“Barokní rysy literatury bulharských katolíků”], *Slavia*, Vol. 37, No. 3, pp. 500–512. (in Czech).
2. Collective of authors. (1976), *Art and Reality* [Umění a skutečnost], Praha, 312 p. (in Czech).
3. Chyzhevskiy, D. (1948), *Cultural-Historical Epochs* [Kulturno-istorychni epokhy], UVAN, Augsburg, 16 p. (in Ukrainian).
4. Černý, V. (Comp.). (1967), *Let My Ashes Burn. From the Poetry of European Baroque* [Kéž hoří popel můj: z poezie evropského baroka], Mladá fronta, Praha, 280 p. (in Czech).
5. Černý, V. (1937), *On Baroque Poetry* [O básnickém baroku], Orbis, Praha, 144 p. (in Czech).
6. Číževskij, D. (1941), *Štúr's Philosophy of Life. A Chapter from the History of Slovak Philosophy* [Štúrova filozofia života. Kapitola z dejín slovenskej filozofie], Kníhtlačiarsky účastinársky spolok, Bratislava, 122 pp. (in Slovak)
7. Gwózdź-Szewczenko, I. (2009), *Futurism in the Czech Literary Landscape* [Futuryzm w czeskim pejzażu literackim], Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław, 278 p. (in Polish).
8. Haman, A. and Tureček, D. (2015), Czech and Slovak Literary Parnasism: Synoptic-Pulsation Model of a Cultural Phenomenon [Český a slovenský literární parnasismus: synopticko-pulzační model kulturního jevu], Host, Brno, 426 p. (in Czech).
9. Heinigová, L. and Pospíšil, I. (2023), “Introduction to the Cluster of Studies ‘Big Bang’ or Big

- Continuity?" [Themes, Poetics, Genres and Currents in the 21st-Century Slavonic Literatures". Úvod k souboru studií 'Velký třesk', anebo 'velká návaznost'? (Tematika, poetika, žánry a směry slovanských literatur 21. století)], *Slavica litteraria*, Vol. 26, No. 2, pp. 89-90. (in Czech).
10. Jiráť, V. (1967), "Erben or the Splendour of Law", V.J.: *Spirit and Form* ["Erben čili majestát zákona", V.J., Duch a tvar], Československý spisovatel, Praha, pp. 127-148. (in Czech).
11. Keenan, E. (2004), *Josef Dobrovský and the Origins of the Igor' Tale*, Harvard University Press, Cambridge (Mass.), 576 p. (in English).
12. Krejčí, K. (1979), "The Physiological Sketch in Czech Literature", *Slavic studies* ["Fyziologická črta v české literatuře", Slovanské studie: sborník na počest 35. výročí osvobození Československa Sovětskou armádou a pětatřicetiletí rusistiky na filozofické fakultě brněnské univerzity], Univerzita J.E. Purkyně, Brno, pp. 59-73. (in Czech).
13. Makara, S. and Kyseleva, N. (2002), "The Romantic Syncretism of The Igor Tale", *Slavonic Romanticism. Romantic Poetics* ["Romantičeskij sinkretizm «Slova o polku Igoreve», Slovanský romantizmus. Poetika romantična], Banská Bystrica, p. 181-192. (in Russian).
14. Makara, S. and Kyseľová, N. (2002), The Shoots of Triadicty: The Sprouting of the Romantic [Výhonky triadickosti: Vschody romantického], Katedra slovanských jazykov, Filologická fakulta, Univerzita Mateja Bela, Banská Bystrica, 103 p. (in Slovak).
15. Mathauser, Z. (1989). *Methodological Meditations or The Secret of the Symbol* [Metodologické meditace aneb Tajemství symbolu], Blok, Brno, 249 p. (in Czech).
16. Mnich, R. and Urban., J. (Eds.). (2009), *The Heritage of Dmytro Chyzhevsky and the Problems of Its Research* [Nasledije Dmitrija Čiževskogo i problemy jeho izučeniya. Problematika badań nad spóścizną Dmytra Czyżewskiego], Litteraria Sedlcensia, Vol. I, Colloquia, Studia Minora Academia Podlaska, Siedlce, 84 pp. (in Russian, Ukrainian and Polish).
17. Murko, M. (1897), *German Influences on the Beginnings of Bohemian Romanticism. With an Appendix: Kollár in Jena and at the Wartburg Festival* [Deutsche Einflüsse auf die Anfänge der böhmischen Romantik. Mit einem Anhang: Kollár in Jena und beim Wartburgfest], Verlags-Buchhandlung Styria, Graz, 373 p. (in German).
18. (2009), *Novaya rusistika*, Vol. 2. No. 1, 112 p. (in Russian).
19. Pavlík, J.V. (1997), František Ladislav Čelakovský: Toman and the Wood Nymph. With Special Regard to Slavonic Folklore, Slavonic Mythology, Customs, and Superstitions [František Ladislav Čelakovský: Toman a lesní panna. Se zvláštním zřetelem k slovanské lidové slovesnosti, slovan-skému bájesloví, zvykům, obyčejům a pověrám], Ustav slavistiky Masarykovy univerzity, Bmo, 243 p. (in Czech).
20. (2018), *Philologia: časopis Ústavu filologických štúdií Pedagogickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave*, Vol. XXVIII, No. 2, 124 pp. (in Czech, in English, in Russian).
21. Pospíšil, I. (2003), "Alexander Pushkin: From 'Compromising' Romanticism Towards 'Real Poetry', or from Neo-Classicism to Realism ", Štěpán, L. and others, *The Road to Reality. (Literature and Culture in the Second Half of the 19th century)* ["A. S. Puškin: Od 'kompromitace' romantismu k 'reálné poezii' aneb Od klasicismu k realismu", Ludvík Štěpán a kolektiv: Cesta k realitě. (Literatura a kultura v druhé polovině 19. století)], Středoevropské vydavatelství a nakladatelství REGIONY, edice Laboratoř, Brno 2003, pp. 77-95. (in Czech).
22. Pospíšil, I. (2022), "A Fundamental Work on a Key Literary Scholar of the 20th century: the Research Span of Dmytro Chyzhevsky" ["Fundamentální práce o klíčovém literárním vědci 20. století: badatelské rozpětí Dmytra Čyževského (Roman Mnich: 'Receptivnaja estetika' Dmitrija Čiževskogo. Instytut kultury Regionalnej i Badań Literackich im. Franciszka Karpińskiego we współpracy z Deutsche Comenius-Gesellschaft, Siedlce, 2021)], *Novaya rusistika*, Vol. 15, No. 1, pp. 84-90. (in Czech).
23. Pospíšil, I. (2014), "A Portrait of the Antidystopic Syndrom of Ludvík Souček with the Background", *Problems of Utopia and Dystopia in Slavonic Literatures and Slavonic History*, in Gorczyca, W. and Pospíšil, I. (Eds.) ["Portrét antidystopického syndromu Ludvíka Součka s pozadím", Problemy utopii i antyutopii w literaturach słowiańskich i historii Słowian], Akademia Techniczno- Humanistyczna w Bielsku-Białej. Bielsko-Biała, pp. 107-123. (in Czech).
24. Pospíšil, I. (2005), "Baroque As a Developmental Problem of Literature (The Problem of Slavonic Literatures)", *Slovak Literary Baroque. Dedicated to the 340th anniversary of the Death of*

- Peter Benický [“Baroko jako vývojový problém literatury (Problém slovanských literatur)”, Slovenský literárny barok. Venované 340. výročiu smrti Petra Benického], Univerzita Komenského, Bratislava, pp. 180-188. (in Czech).
25. Pospíšil, I. (2009), “Comparative Literary Studies, Area / Cultural Studies, Theory of Literary History and the Problem of Value in Contemporary Literary Practice”, *Opera Slavica*, Vol. 19, No. 1, pp. 20-33. (in Czech).
26. Pospíšil, I. (2009), “Comparative Literary Studies, Central-European Cultural Space and Theory of Literary History” [“Literární komparatistika, středoevropský kulturní prostor a teorie literárních dějin”], *Slavica litteraria*, Vol. 12, No. 1, pp. 117-126. (in Czech).
27. Pospíšil, I. (2008), *Comparative Studies (Comparative, Slavonic, and Russian Studies and Czech-Slovak Relations and Contexts)* [Srovnávací studie (Komparatistika, slavistika, rusistika a česko-slovenské souvislosti)], Trnava, 262 p. (in Czech).
28. Pospíšil, I. (in the press, the planned publication in 2024), [Constructing Literary History, Theory of Literary History, General Historiography and Axiology] [Konstruovaniye istorii literatury, teoriya istorii literatury, obščaja istoriografija i aksiologija], Filozofická fakulta Univerzity Komenského, Bratislava (v tisku). (in Russian)
29. Pospíšil, I. (2022), “Karel Čapek as an Analyst of Threats and Disasters” [“Karel Čapek kak analitik ugroz i katastrof”], *Mirgorod*, No. 1(19), pp. 122-134. (in Russian).
30. Pospíšil, I. “Literary Currents and Genres Face to Face With Personality: Two Ways of Russian Literature”, *Realism and anti-realism in literature*, in Pokrivčáková, S, Pokrivčák, A., Leo, J.R. and Rákayová, L. (Eds.) [“Literární směry a žánry tváří v tvář osobnosti: dvě cesty ruské literatury”, Realismus a antirealizmus v literatuře. Zborník príspevkov z medzinárodného vedeckého seminára Realismus a antirealizmus v literatuře, ktorý sa uskutočnil 26. 11. 2003 na Katedre cudzích jazykov Pedagogickej fakulty Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre 2004. Editori: Silvia Pokrivčáková, Anton Pokrivčák, John R. Leo, Lucia Rákayová], 2004. [CD] Nitra (in Czech).
31. Pospíšil, I. (2003), “Hrabák’s ‘Reading about the Novel’ and the Contexts of the Theory of the Novel” [“Hrabákovo ‘Čtení o románu’ a souvislosti románové teorie”], *SPFFBU, Slavica litteraria*, Vol. 6, pp. 109-120. (in Czech).
32. Pospíšil, I. (2018) “Labyrinths of Literary Terminology” [“Labyrinty literárněvědné terminologie”], *Philologia: časopis Ústavu filologických študií Pedagogickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave*, Vol. XXVIII, No. 2, pp. 7-20. (in Czech).
33. Pospíšil, I. (2014), “Literary Currents and National Literature”, *Event and Poetry. Contemporary Horizons of Literary Understanding in Hungarian and International Scholarship. Studies for the Seventieth Birthday of Arpád Kovács* [“Literaturnyje napravlenija i nacional'naja literatura”, Esemény és költészet. Az irodalomértés kortárs horizontjai a magyar és nemzetközi tudományosságban. Tanulmányok Kovács Arpád hetvenedik születés napjára], Pannon Egyetem, Veszprém, pp. 186-194. (in Russian).
34. Pospíšil, I. (2013), “National Revival and Literary Currents: (Several Reflections)” [“Národní obrození a literární směry (Několik úvah)”], *Slavica litteraria*, Vol. 16, No. 1-2, pp. 59-68. (in Czech).
35. Pospíšil, I. (2011), “New Trends in Comparative Research of Literature: Slovak Literature, Its Specific Features and Contexts” [“Nové směry ve srovnávacím výzkumu literatury: slovenská literatura, její specifika a kontexty”], *Slavica litteraria*, Vol. 14, No. 2, pp. 190-191. (in Czech).
36. Pospíšil, I. (2014), “Once more on the Methodology of Murko’s Literary Criticism (The Problem of the German Influence on Czech Romanticisms and the First Steps of the Russian Novel”, *One hundred years of Slovak studies at Charles University in Prague. Educators in the shadow of history*, in Jensterle-Doležalová, A., Honzak-Jahić, J. and Šurla, A. [“Ještě k metodologii Murkovy literárněvědné práce (Problém německého vlivu na český romantismus a první kroky ruského románu)”, Sto let slovenistiky na Univerzitě Karlově v Praze. Pedagogové ve stínu dějin], Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Praha, 574 p. pp. 87-101. (in Czech).
37. Pospíšil, I. (1990), “On the Boundary of a New Concept” [“Na pomezí nové koncepce (Peter Zajac: Tvorivosť literatúry, Bratislava 1990)”], *Tvar*, No. 27, pp. 3-4 (in Czech).
38. Pospíšil, I. (2009), “On the Tradition of the Brno Theory of Verse and the Specific Features of Russian Poetry” [“K traditsii brnenskogo stikhovedeniya i spetsifike russkoi poezii”], *Novaya*

rusistika, Vol. 2. No. 1, pp. 55-65. (in Russian).

39. Pospíšil, I. (2022), "Otherness and Area Studies", *Otherness in Contemporary European Literature*, in Mnich, L., Blashkiv, O. and Krupowies, V. ["Inakovost' i areal'nye issledovanija", InNy/InNość we współczesnej literaturze europejskiej], Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach, Siedlce, pp. 7-28. (in Russian).

40. Pospíšil, I. (2018), "Political and Academic Order in Literary Criticism and Two Subjects: Postsecularism and Ekphrasis" ["Politická a akademická objednávka v literární vědě a dvě témata: postsekularismus a ekfráze"], *Kontexty literární vědy VIII*, in Pospíšil, I., Zelenka, M. and Paučová, Z. (Eds.), Brno, pp. 143-162. (in Czech).

41. Pospíšil, I. (2016), "Quasi Memoirs as a Mental Signal (Czech and Slovak Examples)", *Poetics of prose in the Czech-Slovak context*, in Pospíšil, I. (Ed.) ["Kvázimemoáry jako mentální signál (české a slovenské příklady)", Poetika prózy v česko-slovenských souvislostech, Vychází péčí České asociace slavistů ve spolupráci s Ústavem slavistiky FF MU, Slavistickou společností Franka Wollmana, Středoevropským centrem slovanských studií a ve spolupráci a s finanční podporou Literárního informačního centra v Bratislavě. Vydal Jan Sojnek], Galium, Brno, pp. 169-178. (in Czech).

42. Pospíšil, I. (2017), "Reformation, Counter-Reformation, and Baroque in European Literatures of the West and the East", *Zagadnienia Rodzajów Literackich*, Vol. 60, No. 4, pp. 9-22. (in English).

43. Pospíšil, I. (2003), "Six Notes on the Pitfalls of Contemporary Literary Criticism" ["Šestero poznámek k úskalím současné literární vědy (K některým rysům současné vědy o literatuře)"], *Slavica litteraria*, Vol. 6, pp. 151-156. (in Czech).

44. Pospíšil, I. (2019), "The Anticipation of Postsecularity in the First Czechoslovak Republic as a Synthesis and a Starting Point for the Worldwide Reputation of Czech literature" ["Anticipace postsekularity v první Československé republice jako syntéza a východisko k světovosti české literatury"], *Slavica litteraria*. 2019, Vol. 22, No. 2, pp. 19-35. (in Czech).

45. Pospíšil, I. (2004), "The Baroque as a Historically Delimited Phenomenon and as a Cultural Type (The Baroque Slavism of Milan Kopecký and the Journalism of Jaroslav Durych)", *Strigoniensis. Studies. New interpretations of the Czech Baroque. A Cseh baroque új interpretációi. Proceedings of the international conference, Piliscsaba, 12.-13. May 2003, International conference, Piliscsaba, May 12-13, 2003* ["Baroko jako historicky vymezený fenomén a jako kulturní typ (Barokový slavizmus Milana Kopeckého a publicistika Jaroslava Durycha)", *Pons Strigoniensis. Studia. Nové interpretace českého baroka. A Cseh barokk új interpretációi. Sborník z mezinárodní konference, Piliscsaba, 12.-13. května 2003. Nemzetközi konferencia, Piliscsaba, 2003. május 12-13*], Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Esztergom, Piliscsaba, pp. 11-24. (in Czech).

46. Pospíšil, I. (1998), "The Baroque Literature from the Standpoint of Comparative Genre Slavonic Studies. On the Studies in Baroque by Milan Kopecký" ["Barokní literatura z pohledu komparativně genologické slavistiky. K barokologickým studiím Milana Kopeckého"], *Slavia*, Vol. 67, No. 3, pp. 349-356. (in Czech).

47. Pospíšil, I. (2023), "The Conception of Irenicism and Karel Čapek's Angles of Vision" ["Pojetí irénismu a zorné úhly Karla Čapka"], *Slavica litteraria*, Vol. 26, No. 2, pp. 15-31. (in Czech).

48. Pospíšil, I. (2014), "The Dystopic Material as a Poetic and Prosaic Experiment (Jindřich Zogata)", *Problems of utopia and dystopia in Slavic literature and Slavic history*, in Gorczyca, W. and Pospíšil, I. (Eds.) ["Dystopická látka jako básnický a prozaický experiment (Jindřich Zogata)", *Problemy utopii i antyutopii w literaturach słowiańskich i historii Słowian*], Akademia Techniczno-Humanistyczna w Bielsku-Białej. Bielsko-Biała, pp. 125-144. (in Czech).

49. Pospíšil, I. (2007), "The Igor Tale in the Context of Contemporary Meanings: Keenan's Hypothesis and Its Contexts (On the Attempt at the "New Solution" of the Age-Long Problem of the Origin of The Igor Tale. On the Memory of Professor Roman Mrázek" ["Slovo o pluku Igorově" v kontextu současných významů: Keenanova hypotéza a její souvislosti (K pokusu o 'nové řešení' dávného problému původu 'Slova o pluku Igorově'). Památce prof. Romana Mrázka"], *Slavica Slovaca*, Vol. 42, No. 1, pp. 37-48. (in Czech).

50. Pospíšil, I. (2016), "The Labyrinths of the Slavonic Baroque" ["Labyrinty slovanského baroka (Andrzej Borkowski: Labirynty dyskursów w sławiańskich literaturach epoki barokko. Religiya –

- politika – obshchestvo. Litteraria Sedlcensia, Colloquia, tom XVII. Siedlce: Wydawnictwo OKR[i]BL, 2015.], *Slavica litteraria*, Vol. 19, No. 1, pp. 120-123. (in Czech).
51. Pospíšil, I. (1999), “The Literary Currents in Russia and Romanticism”, *Slovanský romantizmus* [“Literaturnyje napravleniya v Rossii i romantizm”, *Slovanský romantizmus*], Filologická fakulta Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici, katedra slovanských jazykov, Banská Bystrica, pp. 27-37. (in Russian).
52. Pospíšil, I. (2006), “The Necessary Edition on Russian Thought” [“Potřebná edice o ruském myšlení (Aleksandr Lappo-Danilevskij: Politische Ideen in Rußland des 18. Jahrhunderts. Bausteine zur slavischen Philologie und Kulturgeschichte, Neue Folge, Bd. 1. Predisloviye M. J. Sorokinoj. Podgotovka teksta M. J. Sorokinoj při učastii K. J. Lappo-Danilevskogo. Böhlau Verlag, Köln – Weimar – Wien 2005)”, *Slavica litteraria*, Vol. 9, 2006, pp. 326-327. (in Czech).
53. Pospíšil, I. (2000), “The Problem of Literary Currents in Contemporary Russian Literature (Methodological and Terminological Presuppositions)”, VI ICCEES World Congress, Tampere, Finland, 29 July - 3 August 2000: Abstracts [“Problema literaturnych napravlenij v sovremennoj russkoj literature (metodologičeskije i terminologičeskije predposylki)”, pp. 339-340. (in Russian).
54. Pospíšil, I. (2010), “The Problem of Literary Currents and the Interwar Czech Literature: Politics and Poetics”, *Kultura i oświata w europejskim międzywojniu (1918-1939)*, in Bryzek, R. and Urban, J. (Eds.) [“Problema literaturnych napravlenij i meżwoennaja češskaja literatura: politika i poetika”, *Kultura i oświata w europejskim międzywojniu (1918-1939)*], Uniwersytet Przyrodniczo-humanistyczny w Siedlcach, Siedlce, pp. 71-80. (in Russian).
55. Pospíšil, I. (2008), “The Problem of the Theory of Literary History and Its Interdisciplinary Contexts”, *Philosophical-Aesthetic Reflections of Post-Historical Art*, [“Problém teorie literárních dějin a jeho interdisciplinární souvislosti”, *Filozoficko-estetické reflexie posthistorického umenia*, in Sošková, J. (Ed.), *Acta Facultatis Philosophicae Universitatis Prešovensis, Studia Aesthetica*, Prešov, pp. 88-102. (in Czech)
56. Pospíšil, I. (2022), “The Reformation, Counter-Reformation and Baroque in European Literatures of the West and the East”, *Reformation Culture and Reforming in Culture*, in Pluciennik, J., Sidowska, K. and Rozmysł, M. [“Reformacja, kontrreformacja i barok w literaturach Europy zachodniej i wschodniej / The Reformation, Counter-Reformation and Baroque in European Literatures of the West and the East”, *Kultura reformacji i reformowanie w kulturze*], Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź, pp. 15-30. (in Polish).
57. Pospíšil, I. (2006), “The Russian Novel in the Lines of Force of Romanticism” [“Ruský román v silokřivkách romantismu”], *The Russian Novel in the Lines of Force of Romanticism. Stil*, No. 5, pp. 293-302. (in Czech).
58. Pospíšil, I. (2018), “The Secular, the Sacral, and the Three Stages of the Postsecular in Russian Literature: The Past and the Present”, *The Experience of Faith in Slavic Cultures and Literatures. in the Context of Postsecular Thought*, in Sosnowska, D. and Drzewiecka, E. (Eds.), Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa, pp. 178-188. (pdf online). (in English).
59. Pospíšil, I. (2011), “The Semantic Dispersion of the Notion ‘Romanticism’ as a Key to Its Substance”, *Literary Romanticism*, in Zelenka, M. and Vargová, Z. (Eds.) [“Významová disperznost pojmu ‘romantismus’ jako klíč k jeho podstatě”, *Literární romantizmus*], Fakulta stredoeurópskych štúdií UKF v Nitre, Katedra areálových kultúr, Nitra 2011, p. 9-23. (in Czech).
60. Pospíšil, I. (2004), *The Study in Literary Currents and Genres* [*Studie o literárních směrech a žánrech*], Katedra slovanských jazykov, Filologická fakulta, Univerzita Mateja Bela, Banská Bystrica, 122 pp. (in Czech).
61. Pospíšil, I. (2009), “The Subterranean River of Memoirs at the Crossroads” [“Ponorná řeka memoárů na rozcestí”], *Libor Pavera a kol.: Metamorfózy gatunków w kontekście środkoeuropejskim. Żánrowé metamorfózy v středoevropském kontextu*, sv. IV, Praha; Bielsko-Biała: Verbum, pp. 233-244. (in Czech).
62. Pospíšil, I. (2009), “The Theory of Literary History as a Manifestation of the Dialogue of Cultures”, *Dialogue of Cultures*, in Richterek, O. and Půža, M. (Eds.) [“Teorie literárních dějin jako projev dialogu kultur”, *Dialog kultur*], Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, published as CD, (in Czech)
63. Pospíšil, I. (2009), “The Theory of Literary History, Comparative Literary Studies and the

- Identity of National Literatures (The Problem of the East-Slavonic Area).“ Teorie literárních dějin, literární komparatistika a identita národních literatur (problém východoslovanského areálu)”, *Ukrainian Studies: the Past, the Present, and the Future. Collection of Scientific Papers*, in Myronova, H., Gazdoshová, O., Kalina, P., Lytvynuk, O., Micháliková, J. and Pavlíček, L. (Eds.) [“Teorie literárních dějin, literární komparatistika a identita národních literatur (problém východoslovanského areálu)”, *Ukrajinská literatura: minulost, přítomnost, budoucnost. Sborník vědeckých prací*], Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Ústav slavistiky, Brno, pp. 463-474. (in Czech).
64. Pospíšil, I. (2017), “The Thorough Revision, Comparison and Rehabilitation as a Backup for the Future (Roman Jakobson and Dmytro Čyževskij)” [“Důkladná revize, srovnání a rehabilitace jako záloha pro budoucnost (Roman Jakobson a Dmytro Čyževskij)”. (Oksana Blashkiv – Roman Mnich: *Dmitrij Čyževskij versus Roman Jakobson*. Redakcja tomu: Roman Bobryk. Opuscula Slavica Sedlcensia, tom VI, Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach, Wydział Humanistyczny, Instytut Neofilologii i Badań Interdyscyplinarnych, Instytut Kultury Regionalnej i Badań Literackich im. Franciszka Karpińskiego, Siedlce 2016”], *Novaya rusistika*, Vol. 10, No. 1, pp. 98-103. (in Czech).
65. Pospíšil, I. (2020), “The Waves of Secularization and Postsecularization in Russian Literature”, *For Professor Libor Jan on His Life Jubilee* [“Sekularizační a postsekularizační vlny v ruské literatuře”, Pro pana profesora Libora Jana k životnímu jubileu. K vydání připravili Bronislav Chocholáč, Jiří Malíř, Lukáš Reitingera a Martin Wihoda], Matice moravská, Brno, pp. 921-933. (in Czech).
66. Pospíšil, I. (2016), “Under the Sign of Ľudovít Štúr: a View from Outside. Czech Comments on Several Books of Štúr's Year”, *Poetics of Prose in the Czech-Slovak Context*, in Pospíšil, I. (Ed.) [“Ve znamení Ľudovíta Štúra: pohľad zvonku. České komentáře k některým knihám štúrovského roku”, *Poetika prózy v česko-slovenských souvislostech*. Ed.: Ivo. Výkonná redaktorka: Lenka Paučová. Vychází péčí České asociace slavistů ve spolupráci s Ústavem slavistiky FF MU, Slavistickou společností Franka Wollmana, Středoevropským centrem slovanských studií a ve spolupráci a s finanční podporou Literárního informačního centra v Bratislavě. Vydal Jan Sojnek], Galium, Brno 2016, pp. 233-242. (in Czech).
67. Pospíšil, I. (1995), “We Read the Books of Brno Authors: Zdeněk Rotrekl: The Baroque Phenomenon in the Present Time” [“Čteme si v knihách brněnských autorů. Zdeněk Rotrekl: Barokní fenomén v současnosti”], *KAM v Brně*, Vol. 39, No. 8, říjen, Příloha měsíčníku Kam v Brně, pp. 4-5. (in Czech).
68. Pospíšil, I. (2011), [without a name], *Style*, Belgrad, pp. 357-358. (In Czech).
69. Pospíšil, I. and Zelenka, M. (1996), René Wellek and Interwar Czechoslovakia. Towards the Roots of Structural Aesthetics [René Wellek a meziválečné Československo. Ke kořenům strukturální estetiky], Masarykova univerzita, Brno, 211 p. (in Czech)
70. (2003), *Sborník prací filozofické fakulty brněnské univerzity, řada literárněvědné slavistiky*, Vol. 52, Issue X 6, 214 p. (in Czech).
71. Rotrekl, Z. (1995), *A Baroque Phenomenon Today* [Barokní fenomén v současnosti], TORST, Praha, 232 p. (in Czech).
72. Smirnov, I.P. (1977), *Artistic Meaning and the Evolution of Poetic Systems* [Khudozhestvennyi smysl i evolyutsiya poeticheskikh sistem], Nauka, Moscow, 201 p. (in Russian).
73. Smirnov, I.P. (2000), *Hypertext Otčajanie, sverchtekst Despair: Studies on Vladimir Nabokov's Novel-Riddle*, Published by Igor Smirnov [Hypertext Otčajanie, sverchtekst Despair: Studien zu Vladimir Nabokovs Roman-Rätsel, hrsg. von Igor Smirnov], Sagner, München, 279 p. (in German).
74. Smirnov, I.P. (1981), *The Diachronic Transformations of Literary Genres and Motifs* [Diakhronicheskie transformatsii literaturnykh zhanrov i motivov], Institut für Slawistik der Universität Wien, Wien, 261 p. (in Russian).
75. Smirnov, I.P. (2008), *The Literarized Time: (Hypo)Theory of Literary Genres* [Oliteraturenoe vremya: (gipo)teoriya literaturnykh zhanrov], Izd-vo Russkoi khristianskoi gumanitarnoi akademii, Sankt-Peterburg, 262 p. (in Russian).
76. Smirnov, I.P. (2001), *The Meaning as Such* [Smysl kak takovoi], Akademicheskii proekt, Sankt-Peterburg, 352 p. (in Russian).
77. Stehlík, P., Pospíšil, I., Šaur, J., Dohnal, J., Černý, M. and Pilch, P. (2023), “The Slavonic

- Literatures in European Context: Specific Features of Their Development and the Consideration of Alternatives*", in Stehlík, P. (Ed.) [The Developmental Paradigm of Literary Currents and Its Slavonic Specific Features: Methodology and Texts], "Vývojové paradigma literárních směrů a jeho slovanské specifikum: metodologie a texty", *Slovanské literatury v evropském kontextu: zvláštnosti vývoje a promýšlení alternativ*, Masarykova univerzita, Brno, pp. 51-64. (in Czech).
78. Šabouk, S. (Team leader). (1977), *A Short Dictionary of the Conception of the Prague Team for the Study of Expression and Communication Means of Art* [Krátký slovník koncepce pražského týmu pro studium vyjadřovacích a sdělovacích systémů umění], ČSAV, Praha, 66 p. (in Czech).
79. Štěpaník, K. (1958), *The Poetic Work of John Keats* [Básnické dílo Johna Keatse], Státní pedagogické nakladatelství, Praha, 231 p. (in Czech).
80. Tureček, D. and group. (2012), *The Czech Literary Romantic Feature. Synoptic-Pulsation Model of a Cultural Phenomenon* [České literární romantično. Synopticko-pulzační model kulturního jevu], Host, Brno 2012. 342 p. (in Czech).
81. Tureček D. (2012), "Synoptic-Pulsation Model of Czech Literary Realism - a Cultural Phenomenon – Working Hypothesis" ["Synopticko-pulzační model českého literárního realismu – pracovní hypotéza", Tureček, D. and coll., *České literární romantično. Synopticko-pulzační model kulturního jevu*], Host, Brno, pp. 265–282. (in Czech).
82. Tureček, D. and Zajac, P. (2017), *Czech and Slovak Literary Neo-Classicism: Synoptic-Pulsation Model of a Cultural Phenomenon* [Český a slovenský literární klasicismus: synopticko-pulzační model kulturního jevu], Host, Brno, 616 p. (in Czech).
83. Vasileva-Karag'ozova, S. (2006), "The Baroque in Bulgarian Literature" ["Barok't v b'lgarskata literatura"], *Slavia*, Vol.75, No. 4, pp. 407-418. (in Bulgarian).
84. Wellek, R. (1936), "The Theory of Literary History", *Travaux du Cercle Linguistique de Prague* 6, Praha, pp. 173-191. (in English).
85. Wollman, S. (1958), *The Igor Tale as a Work of Art* [Slovo o pluku Igorově jako umělecké dílo], ČSAV, Praha, 117 p. (in Czech).
86. Zajac, P. (1990), *Creativity of Literature* [Tvorivosť literatúry], Slovenský spisovateľ, Bratislava, 264 p. (in Slovak).
87. Zelenka, M. (1995), "Wellek's Theory of Literary History in the Context of the Czech School of Comparative Literary Studies", *Slavia*, Vol. 64, No. 1-2, pp. 207-216. (in Czech).

